

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง:กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านดอน หมู่ที่ 10 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

หมู่บ้านคอน หมู่ 10 ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ นาวาอากาศตรีเด็งศักดิ์ ชัยชาญ, 147 หน้า

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านคอนนั้น วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินศักยภาพและความเข้มแข็งในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านคอน ซึ่งการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มีระเบียบวิธีวิจัย คือ การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา จากนั้นกำหนดประเด็นและตัวชี้วัดที่ต้องการแล้ววางแผนออกแบบและวางรูปแบบให้เหมาะสมกับปัญหา จากนั้นจึงเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยใช้วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ ดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือชาวบ้านคอน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการเลือกตัวอย่งนั้นก็จะแตกต่างกันไปตามหัวข้อ(บรร.)กำหนด โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี เช่น สัมภาษณ์ ฯลฯ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมในแต่ละหัวข้อ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ บรร.1-12 ซึ่งกำหนดให้ใช้เครื่องมือแตกต่างกันตามความเหมาะสม เพื่อผลประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลว่าการวิจัยครั้งนี้ มีผลไปในทางบวกหรือลบ ประสบความสำเร็จหรือไม่ เพื่อจะได้นำผลการวิเคราะห์ไปแก้ปัญหาต่อไป ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านหมู่บ้านคอน มีการรวมพลังร่วมกันก่อตั้ง และบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้นและมีการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านตามมา แม้จะไม่มีการสร้างอาชีพใหม่เกิดขึ้น แต่สมาชิกผู้กู้เงินก็ได้ขยายงานเดิม ช่วยให้มีการสร้างงานเพิ่มขึ้น มีเงินสะสมภายในกองทุนหมู่บ้านไว้ใช้หมุนเวียนภายในหมู่บ้านในยามมีเหตุจำเป็นฉุกเฉินอีกด้วย ส่วนหนึ่งที่ทำให้กองทุนหมู่บ้านคอนประสบความสำเร็จ คือ ชาวบ้านมีความประพฤติดี มีความสามัคคี มีคุณธรรม จริยธรรม ทศนคติ และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ถึงแม้จะมีปัญหาในการดำเนินงานบ้าง ก็สามารถแก้ปัญหาร่วมกันได้เป็นอย่างดี เพราะชาวบ้านทุกคนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันเหนือสิ่งอื่นใด คือ การรักษาดำรงกองทุนหมู่บ้านของตนเองไว้ตราบนานชั่วลูกชั่วหลานนั่นเอง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา ก้องชัย ชาญกิจ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา _____

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคล ต่างๆที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่งและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- ศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- นาวาอากาศตรีเดกิงศักดิ์ ชัยชาญ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์นิธิดา ทาเวียง, อาจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล และคณาจารย์ประจำสาขา เทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- คุณสุนทรี ใจสุทธิ, คุณอุบลวรรณ สุขแสง และพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนินที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่และข้อมูล
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน “ประธานกองทุน” เลขาการกองทุนและเครือข่ายที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

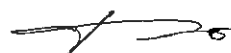
ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

วัฒนชัย ช่างสูงเนิน

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

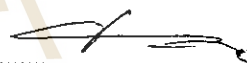

(อาจารย์ นาวาอากาศตรีเอกศักดิ์ ชัยชาญ)

กรรมการสอบ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ณ ลำปาง)

(อาจารย์ นาวาอากาศตรีเอกศักดิ์ ชัยชาญ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร พาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ____ เดือน ____ พ.ศ. ____

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
หน้าอนุมัติ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลังหรือหลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	1
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีการดำเนินการ	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	3
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	4
นโยบาย ประชญา วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง	7
ชาติ พ.ศ. 2544	
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
หลักเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
หลักการประเมินโครงการ แบบซีพพ์โมเดล (Cipp Model)	11
เอกสารที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินการ	15
วิธีการประเมิน	15
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	16
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	22
การวิเคราะห์ข้อมูล	23

	หน้า
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	24
ผลการประเมินบริบทชุมชน	24
- บริบทระดับประเทศ	24
- บริบทระดับท้องถิ่น	31
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	36
ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้	41
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	42
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	42
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	44
สรุปผล	44
อภิปรายผล	47
ข้อเสนอแนะ	48
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก ก	
ภาคผนวก ข	

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือ การไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

บ้านดอน หมู่ที่ 10 ตำบลบุ่งขี้เหล็ก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว เพื่อที่จะทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงสมควรที่จะมีการประเมิน และผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตศึกษากองทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่บ้านดอน นี้มาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านดอนหมู่ที่ 10 ตำบลบุ่งขี้เหล็ก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นต่อไปนี้

1. บ้านดอนมีกระบวนการพึ่งพาตนเองโดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
2. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันกับทั้งสังคมและยกระดับรากฐานของหมู่บ้าน
3. บ้านดอนมีความสามารถบริหารในการจัดการกองทุน

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้
 แก่แนวคิด

ตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model)
) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต

เมื่อนำ ชิฟฟ์โมเดล มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านสามารถ
 แสดงรายละเอียดได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

4. วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษา บ้านดอนหมู่ที่ 10
 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านดอนหมู่ที่ 10
 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์
 ปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 ใช้ชิฟฟ์โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำ
 การเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูล
 เพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 บทที่ 4

ขั้นที่ 6 ลงมือเขียน บทที่ 1 , 2 , 3 , 4 , 5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

- 1) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนและการสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน
- 2) ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนา เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และแนวทางและความสำเร็จของหมู่บ้าน
- 3) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง เงินกองทุนหมู่บ้าน บ้านดอนหมูที่ 10 ตำบลบุ่งชี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วยเงินจากการจัดสรร 1 ล้านบาท และเงินประเภทอื่นตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 6 ข้อ 23 (2)-(8)

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ใน บ้านดอนหมูที่ 10 ตำบลบุ่งชี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่สมัครและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน บ้านดอนหมูที่ 10 ตำบลบุ่งชี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

คณะกรรมการกองทุน หมายถึง ผู้อยู่อาศัยในบ้านดอนหมูที่ 10 ตำบลบุ่งชี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบฯ ข้อ 17 จำนวน 9 คน

ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเลือกระหว่างกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้วยกันให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ นาย ประเสริฐ บุรัมย์

ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน ออกโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านดอนหมูที่ 10 ตำบลบุ่งชี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความเห็นชอบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านดอน หมู่ที่ 10 ตำบล บุ่งชีเหล็ก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ มีดังนี้

1. นโยบาย ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาล ซึ่งมีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่มการแก้ไขปัญหา และการเสริมสร้างศักยภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพ และรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองตนเอง

(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก)

1.2 ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- เสริมสร้างความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชน ด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการคือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน / ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและการจัดการกองทุน

4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

1.4 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามนโยบายของรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชน ในด้านการเรียนรู้, การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

ตามนโยบายของรัฐบาลในเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้มีการจัดทำระเบียบที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดระเบียบที่สำคัญไว้ คือ

1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของคณะกรรมการ

1.2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวถึง สำนักงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานในการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดระเบียบที่สำคัญได้ คือ

2.1 ข้อความทั่วไป กล่าวเกี่ยวกับ ความหมายของคำต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวเกี่ยวกับ หลักการสำคัญ วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ทรัพย์สินต่าง ๆ การเปิดบัญชี การจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวเกี่ยวกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นคณะอนุกรรมการสนับสนุน และอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน

2.4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด กล่าวเกี่ยวกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน

2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวเกี่ยวกับ วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จำนวนคณะกรรมการ คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.6 กองทุนและสมาชิกกองทุน กล่าวเกี่ยวกับ ทรัพย์สินและเงินของกองทุน สมาชิกภาพ การกำหนดการประชุมของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน

2.7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวเกี่ยวกับ การยื่นคำกู้ของสมาชิก อำนาจของคณะกรรมการในการอนุมัติเงินกู้ และสัญญากู้ยืมเงินกองทุน

2.8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ กล่าวเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์และวิธีการทำบัญชี การแต่งตั้งและหน้าที่ของผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุน

2.9 บทเฉพาะกาล กล่าวเกี่ยวกับ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การยื่นขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบไปด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่รัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

การประชุมของคณะกรรมการต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานเป็นเสียงชี้ขาด

2. สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานมีอำนาจหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน

ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน ให้การสนับสนุน ปรีกษาหรือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ ดำเนินการมอบหมายหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับกองทุน รายงานผลการดำเนินงานในส่วนการบริหารกองทุน รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและดำเนินการอื่นที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก)

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากการวิเคราะห์ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่าระเบียบกองทุนหมู่บ้านตอนประกอบด้วยสาระสำคัญอยู่ 5 เรื่อง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านตอน
2. สมาชิก
3. คณะกรรมการ
4. การกู้เงินกองทุน
5. การจัดสรรกำไร

1. ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านตอน ตั้งอยู่ที่เลขที่ 60 หมู่ที่ 10 ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

2. สมาชิก ซึ่งประกอบด้วย

2.1 คุณสมบัติของสมาชิก ซึ่งจะต้องเป็นคนในหมู่บ้านและมีอายุตั้งแต่ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ และเป็นผู้ที่ไม่มีประวัติการค้างชำระหนี้

2.2 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก จะต้องยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์ ผู้ที่จะสมัครจะต้องเป็นนิติบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชน

2.3 การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิก จะพ้นได้ก็ต่อเมื่อเสียชีวิตหรือลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ตามสัญญา

3. คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านดอนมีคณะกรรมการทั้งหมด 9 คน ซึ่งจะแบ่งตามหน้าที่ และเป็นฝ่ายได้คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายตรวจสอบ และ คณะกรรมการ คณะกรรมการจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

4. การกู้เงิน สมาชิกสามารถที่จะกู้เงินเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ คือ การพัฒนาอาชีพ ลดรายจ่าย ซึ่งวงเงินที่จะกู้ได้รายละ 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 20,000 บาท ถ้ารายได้กู้เงินเกิน 20,000 บาทจะต้องมีหลักประกันเงินกู้คือ คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้พิจารณา วินิจฉัยชี้ขาด

5. การจัดสรรกำไร สามารถแบ่งเป็นอัตราส่วนได้คือ

5.1 เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุนในอัตราไม่เกินร้อยละ 30 %

5.2 เป็นทุนสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านในอัตราไม่เกินร้อยละ 10 %

5.3 เป็นทุนเพื่อการศึกษาและพัฒนาอาชีพประชากรในหมู่บ้านในอัตราไม่เกินร้อยละ 10 %

5.4 เป็นกองทุนเพื่อสมทบกองทุนในอัตราไม่เกินร้อยละ 50 %

(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก)

หลักเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนบ้านดอน หมู่ 10 ตำบลบึงขี้เหล็กอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

1.1 กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน

1. จะต้องมีการวิ่งร่อนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
3. วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องเลือกหลังประกาศ

คณะกรรมการ

1.2 คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ต้องมีดังนี้

1. เป็นผู้ที่อยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี และเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ 20 ปีบริบูรณ์

2. เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา เสียสละ รับผิดชอบ

3. ต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือคนไร้ความสามารถและไม่เคยรับโทษจำคุกหรือคำพิพากษาใดๆ

4. ไม่เคยถูกให้ออก หรือปลดออกจากราชการ หรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

2. แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านดอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง โดยการจัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรหรือสหกรณ์การเกษตรที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน เปิดบัญชีกับธนาคาร เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ยื่นแบบขอขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้ว คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความมั่นใจ การบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านหรือสมาชิกในการจัดการบริหารกองทุน การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสมาชิกกองทุน และการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกองทุนบ้านดอน หมู่ที่ 10 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้กองทุนให้กับสมาชิก ดังนี้

3.1 การอนุมัติเงินกู้ สมาชิกที่ต้องการขอกู้เงินจะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

3.2 สมาชิกที่ยื่นขอกู้เงิน โครงการต้องสามารถดำเนินการได้จริง ความเป็นไปได้ทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

3.3 วงเงินกู้ สมาชิกรายหนึ่งกู้ได้ไม่เกินสองหมื่นบาท ถ้าเกินสองหมื่นบาทคณะกรรมการจะเรียกสมาชิกทั้งหมดมาพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดและต้องใช้หลักทรัพย์มาค้ำประกัน แต่ทั้งการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

3.4 การทำสัญญาเงินกู้ทุกประเภท ต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการตามแบบและเงื่อนไขที่กองทุนกำหนด

3.5 หลักประกันเงินกู้ต้องให้สมาชิกกองทุนจำนวนสองคนเป็นผู้ค้ำประกันและต้องมีหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน

3.6 การชำระคืนเงินกู้ต้องส่งเงินต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

3.7 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี หรือร้อยละ 0.50 บาทต่อเดือน
(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก)

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดขนาดจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้มีคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและการสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านกันเอง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงให้การสนับสนุนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมุ่งสนับสนุนกองทุนที่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรเงินให้ทุนการศึกษา แก่บัณฑิตที่ว่างงานให้เข้าศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้านและเน้นการให้ปฏิบัติจริงในพื้นที่เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา และผู้ที่จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตเพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการและเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

หลักการประเมินโครงการ แบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model)

แนวคิดและรูปแบบการประเมิน แบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า "การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ" โดยมีแนวคิดพื้นฐานคือ การดำเนินกิจการของโครงการ การประเมินโครงการและการตัดสินใจ สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation ; C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation ; I) เป็นการประเมินเพื่อความเหมาะสม
ของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินการโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation ; P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation ; P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ประเมินสภาพ

แวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงการของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ เล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันอังคารที่ 15 มกราคม 2545 หน้า 6 ได้กล่าว การบริหารกองทุนล้านบาทให้มีประสิทธิภาพว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความรู้ การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุน และช่วยแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไข ระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยแก้ไขปัญหากลุ่มชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนาโลกให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 19 มกราคม 2545 หน้า 20 ได้กล่าวว่า ความคืบหน้าของนโยบายกระจายรายได้สู่ชุมชนระดับรากหญ้าผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง หลังจากรัฐบาลดำเนินโครงการไปได้ประมาณ 5 เดือน ขณะนี้โอนเงินให้แล้ว 97% นอกจากนี้ คณะกรรมการประเมินเบื้องต้นแล้วเห็นว่า มีแนวโน้มหนี้สูงมาก เนื่องจากผู้กู้ไม่สามารถชำระเงินคืนได้ ปัญหาหลักคือ ระยะเวลาใช้คืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย 1 ปีเร็วเกินไป ส่วนใหญ่ชาวบ้านทใช้เงินกู้สำหรับลงทุนเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ที่ยังไม่ทันขายผลผลิต มาชำระหนี้ตามกำหนดได้

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม 2545 หน้า 12 ได้กล่าวเกี่ยวกับบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก้าวอย่างที่ต้องฟันฝ่า ว่า โครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านนี้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาตลอด เพราะเป็นการทำหลักสูตรแบบเร่งรีบ คู่มือชุดวิชาต่าง ๆ ก็ทำกันแบบฉาบฉวย เครื่องมืออาคารสถานที่เรียนก็ไม่มีความพร้อมสถาบันแต่ละแห่งต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเอาเอง ด้วยเหตุนี้ร่วมกับคุณภาพการผลิตบัณฑิตที่ผ่านมาของสถาบันราชภัฏ ทำให้สังคมไม่ไว้วางใจว่าสถาบันราชภัฏจะสามารถผลิตบัณฑิตชุดนี้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนั้นยังต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างทำงานในพื้นที่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้น ประกอบกับมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยเข้าไปตรวจสอบดูแล ซึ่งมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานก็แตกต่างกัน การทำงานจึงไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่หลายคนคิด

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2545 หน้า 24 ได้กล่าว เกี่ยวกับการคาดบัณฑิตกองทุนสมัครตามเป้าว่า เมื่อวันที่ 31 มกราคมนายถนอม อินทรกำเนิด เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ (สปร.) เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะกรรมการติดตามและ ประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่า ขณะนี้มี

บัณฑิตในโครงการรวมทั้งสิ้น 70,895 คน ยังมีหมู่บ้านที่ยังไม่มีบัณฑิตเข้าไปศึกษาประมาณ 4,000 หมู่บ้าน ซึ่งได้มีการขยายเวลาการรับเป็นครั้งสุดท้ายถึงวันที่ 31 มกราคมที่ผ่านมา คาดว่าจะมีผู้มาสมัครรวมแล้วใกล้เคียงกับยอดรับเต็ม 74,881 คน ซึ่งบัณฑิตที่เข้ามาใหม่จะมีการสอนเสริม ส่วนหนังสือชุดวิชาการวิจัยชุมชน การจัดการและการวางแผนธุรกิจชุมชน การจัดการธุรกิจ การวางแผนพัฒนา และสารนิพนธ์ จะแล้วเสร็จและส่งให้นักศึกษาภายในเดือนกุมภาพันธ์ และมกราคมนี้แม้หนังสือดังกล่าวจะไปถึงช้าแต่ไม่เป็นปัญหาอะไรเพราะมีการสอนล่วงหน้าไปก่อนแล้ว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านดอน หมู่ที่ 10 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการประเมินโครงการดังนี้

วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ [System Approach] ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven, Stake และ Stufflebeam ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven' Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกันซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินและการประเมินผลรวม
- 1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือการประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของสเตก (Stake' Concepts and Model of Evaluation) สเตกได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

- 2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต
- 2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านดอน ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

- 3.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะเป็นประชากรในบ้านดอนมีจำนวน 112 หลังคาเรือน มีประชากร 559 คน เพศชาย 278 เพศหญิง 281 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกหรือตัวแทนของประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาของบ้านดอน ซึ่งจะมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

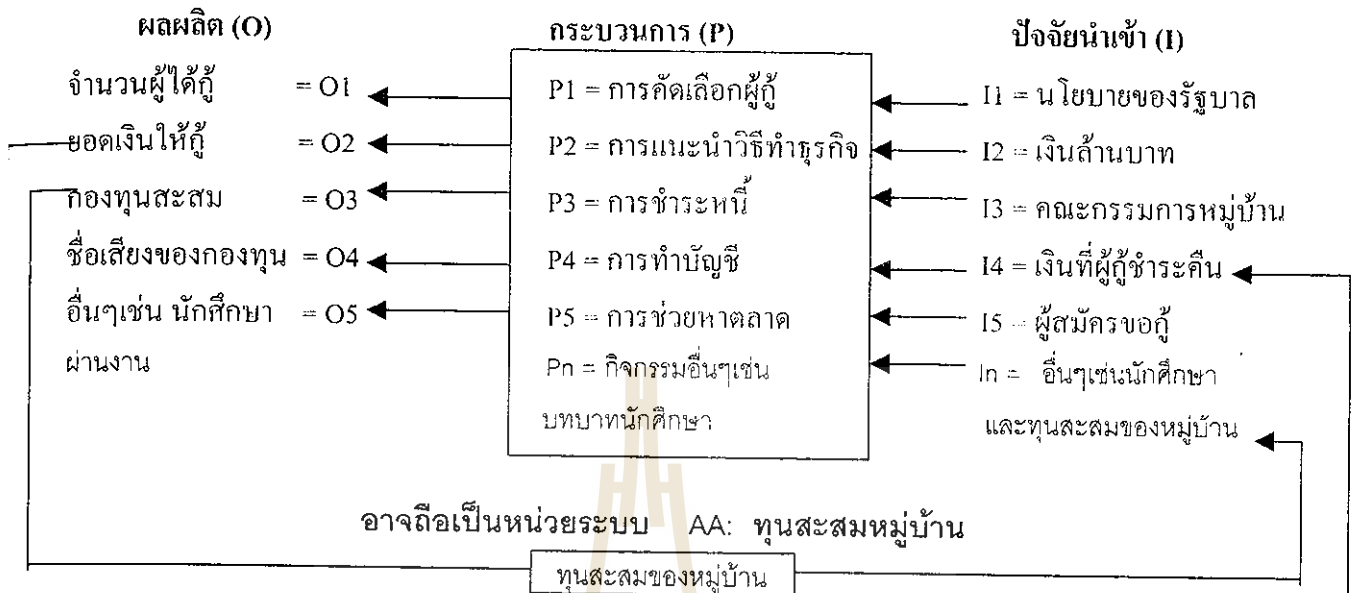
1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 9 คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 133 คน
2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน 97 คน

ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธี การกำหนดตัวอย่างในรายวิชาวิจัยชุมชน โดยจะเก็บร้อยละ 50 ยกเว้นสมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้ จะเก็บร้อยละ 20

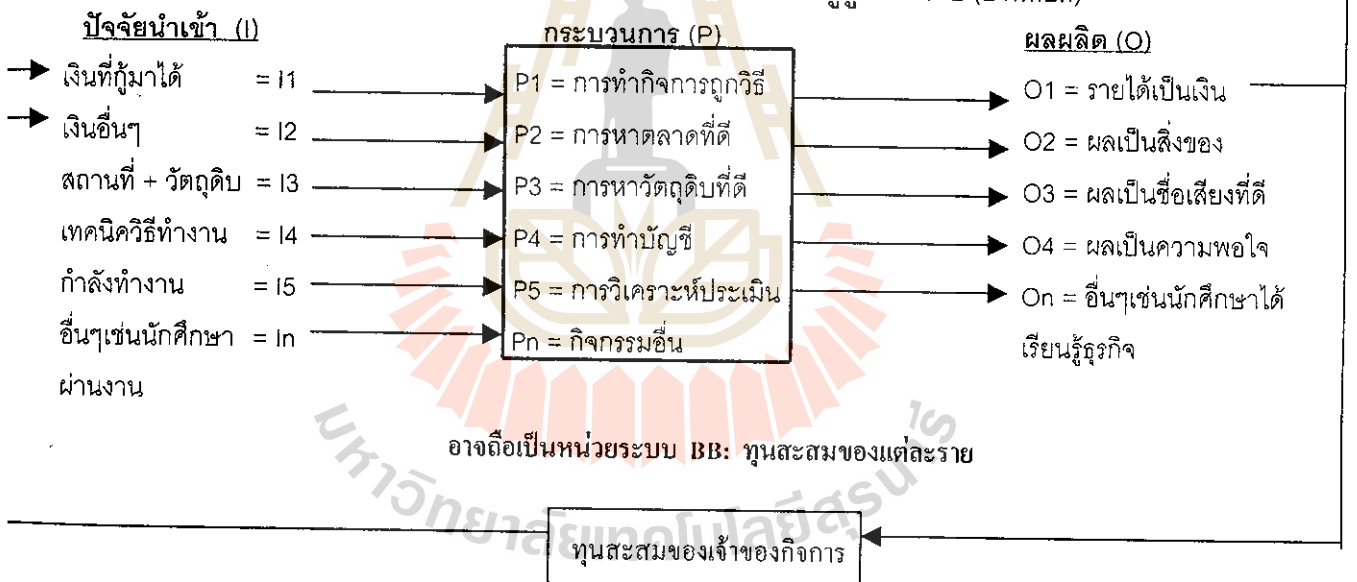
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการนั้น จะใช้ CIPP Model มาเป็นหลักของการประกอบเพื่อหาตัวแปรและตัวชี้วัด ซึ่งจะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปของ “ชีพชีโมเดล” มีองค์ประกอบดังแผนภูมิที่ 3.1

หน่วยระบบ A: หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบ B: หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย (B1...Bn)

บริบท (C)

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วยหน่วยระบบดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ หน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบฟ่วง คือ หน่วยระบบ AA
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละรายโดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบฟ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างต้นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.1 ความยากจนของประเทศ
 - 1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
 - 1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
 - 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
 - 1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
 - 1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท
 - 1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัว

แปรดังนี้

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.2 สภาพปัจจุบัน
- 1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.4 ด้านวัฒนธรรม

1.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น

1.5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้านการมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้น สิ่งนี้จนต้องขายทรัพย์สินเดิมหรือกู้หรือยืมเงิน การตลาดสำหรับผลผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

1.5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

1.5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหารเป็นต้น

1.5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวดคือ

1. ตัวชี้บริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยการตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
 - 2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
 - 2.5 ผู้สมัครขอกู้
 - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษา บัณฑิต และทุนสะสมของหมู่บ้าน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้
 - 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - 3.3 การรับชำระหนี้
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การช่วยหาตลาด
 - 3.6 อื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

- 4.1.1 จำนวนผู้กู้
- 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
- 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้
 - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
- 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
 - 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
 - 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
 - 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกันตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้น
 - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว
 - 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
 - 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
 - 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
 - 1.3.4 หนี้สินนอกระบบของผู้กู้
 - 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
 - 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
 - 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินการ
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้

- 2.2 เงินอื่น ๆ
- 2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ
- 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
- 2.5 กำลังทำงาน
- 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน
- 3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการการถูกวิธี
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
- 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - 4.2.2 ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันดับเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 - 4.3.1 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
 - 4.3.2 ผู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
 - 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน
 - 4.3.4 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่

หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

ในการสังเกตจะเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมขณะร่วมกิจกรรม

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้ารับฟังการประชุมในแต่ละครั้งของชาวบ้าน

3. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ผู้นำกลุ่มต่างๆ ผู้นำชุมชน ตลอดจนชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยให้แบบรายงานต่างๆ (บร.) มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
2. แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
6. แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
7. แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
8. แบบรายงาน บร.8 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
9. แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
10. แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)

4. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ได้แก่ การจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการสมาชิกกลุ่มผู้กู้เงิน และการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการของสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น ทศนคติ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

โดยที่ข้อมูลทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว มาจัดอยู่ในรูปแบบของข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12 จากจำนวน 112 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลแบบ บร.ต่าง ๆ จะกำหนดขนาดตัวอย่างจากครัวเรือนทั้งหมดร้อยละ 50 ยกเว้น บร.11 จะกำหนดขนาดตัวอย่างร้อยละ 20 ของสมาชิกผู้กู้ทั้งหมด ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาการวิจัยชุมชน

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลโครงการจะใช้วิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุป โดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนบ้านดอน หมู่ที่ 10 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินตามแบบของ ทฤษฎี CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ระดับคือ

1. บริบทระดับประเทศ ประเมินได้ดังนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมด จำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป มีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีภาระหนี้สินที่ตกทอดลงมาตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจน ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) จนถึงปัจจุบันได้มีโครงการที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แก่โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน(กข.คจ.) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนและการใช้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนโครงการของภาคเอกชน / ชุมชน ได้แก่ โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วน เพื่อผู้ยากลำบาก

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ภาวะความยากจนของคนไทย พบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับ ร้อยละ 32.6 ปี 2535 ลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ปี 2539 เหลือร้อยละ 11.4 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 ปัญหาความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแต่ ปี 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ปี 2544 ลดลงอีกร้อยละ 13.0 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 เหลือ 8.2 ล้านคน ในปี 2544 ลดลง 1.7 ล้านคน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาและภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้นและสัดส่วนคนจนเริ่มลดลง ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีโครงการต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่า สถานะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงและน่าบรรลุตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SME) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

แผนการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคอุตสาหกรรม)

1. บทบาทและความสำคัญของ SMEs

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 8.5 แสนกิจการในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และประมาณร้อยละ 40 เป็นวิสาหกิจขนาดเล็กมาก ซึ่งอยู่นอกระบบ ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ในภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมาณ กึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้น หลังวิกฤตการณ์ในปี พ.ศ. 2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยพึงพาดตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทย ใช้วัตถุดิบแปรรูปขึ้นต้น และชิ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทย และการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม

นอกจากนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ เป็นทั้งผู้ซื้อ

ผลผลิต และผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

2. ทิศทางและแนวคิดในการพัฒนา SMEs

การพัฒนาและส่งเสริม SMEs ต้องสามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง อันได้แก่ การขาดเทคโนโลยี ขาดความสามารถในการจัดการสมัยใหม่ สินค้าด้อยคุณภาพ ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และตรงความต้องการ การกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุน เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ปัจจัยแวดล้อม การประกอบธุรกิจของ SMEs ได้เปลี่ยนไป และยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการค้า และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งทำให้ต้นทุนการสื่อสารและการกระจายสินค้าลดลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ ไปสู่การแข่งขันเชิงคุณภาพ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ๆ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ไม่ว่า SMEs จะมุ่งตลาดภายในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานสากลและ ยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ทัดเทียมคู่แข่ง รวมทั้งต้องมีความสามารถ ที่จะเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น

จากข้อพิจารณาข้างต้น จึงได้กำหนดการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม ดังนี้

1. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล
2. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งด้านการผลิตและการตลาด
3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. กลไกการบริหารแผนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กระบวนการบริหารและการจัดการเพื่อนำแผนแม่บท ไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้บริหาร และประสานแผนสำหรับในส่วนของแผนแม่บท การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้าและภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังจ้างศึกษาและวิเคราะห์พื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ

และสามารถนำเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า และภาคบริการได้ภายใน กลางปี 2544

เป็นที่คาดหมายว่า เมื่อได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้ง 3 ภาค คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ จะสามารถช่วยให้ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปในทางเดียวกัน มีการผนึกกำลังที่เข้มแข็งมากขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถผลิตฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของไทยในปี 2544 สามารถสรุปได้คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐและการฟื้นตัวของญี่ปุ่น เศรษฐกิจสหรัฐมีการขยายตัวประมาณ 3.0 - 3.5 % ลดลงจากการประมาณการ 5.0 % ในปี 2543 ในขณะที่ญี่ปุ่นก็เผชิญกับปัญหาธนาคารกลางของญี่ปุ่นเอง ซึ่งทำให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลงในขณะนี้ และนโยบายการลดอัตราภาษีของสหรัฐ จึงมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจของอเมริกา ดังนั้นทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลการชะลอตัวตามอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การส่งออกของไทยจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างมาก

ความอ่อนแอของสถาบันการเงินภายในประเทศ แม้ว่า ณ วันสิ้นปี 2543 ระบบธนาคารไทยคงจะมีสัดส่วนเงินกองทุนเกิน 11 % รวมทั้งสามารถทำสำรองได้ไม่ต่ำกว่า 100% แต่ถ้าหากหนี้ตักชั้นมีมากขึ้น หรือมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันลดลงหรือระบบธนาคารไทยต้องรับรู้การสูญเสียในอัตราที่ใกล้เคียงกับธนาคารดีบีเอส ในขณะเดียวกันแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปีหน้า จะทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non Performing Loan : NPL) ที่กีดดันการดำเนินการของธนาคารไทยยังอยู่ในระบบ ดังนั้นการเพิ่มทุนจึงยังคงเป็นความจำเป็นของธนาคารไทย

การขาดดุลการชำระเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศ น่าจะทำให้เงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน และมีความผันผวน โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ขึ้นอยู่กับแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยเฉพาะในการะทรวงเศรษฐกิจชุดใหม่ ทั้งนี้คาดว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทมีค่าเท่ากับ 43.50 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 เมื่อเทียบกับปี 2543 ในขณะที่อาจจะมีความผันผวนมากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่จะมากระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ความเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงของการผันผวนดังกล่าว ค่าเงินบาทอาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 - 45 บาท

ได้ อย่างไรก็ตามคาดว่าจะธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมาก จนทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโลต์ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออก	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หมายเหตุ : 1. รุนแรงปานกลาง พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกัน การชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และสวนป่า
2. รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างเคร่งครัด
3. รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่พิจารณาออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค แต่ถ้าหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าการใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระทบต่องบดุลในช่วงแรก ๆ ขณะนี้ หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 - 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 - 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัด

ในการขยายหุ้นธนาคารอีก 1.5 แสนล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละประมาณ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้เงินแก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสนล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีพีด่านสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่าย กระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงปีงบประมาณปี 2544 – 2549 ประมาณ 5 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสนล้านบาท ซึ่งไม่ใช่เงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่ารัฐบาลชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาดและนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้ง บริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้อย่างจำกัด แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสนล้านบาท ในขณะนี้ก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้เพิ่มขึ้นไปอีก

1.6 บรรยายภาพของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของคนในหมู่บ้าน
2. การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่ มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้ง ก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้เกิดความสามัคคีกันภายในชุมชนได้
3. กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ถ้าทำการจัดตั้งแล้วแต่ชาวบ้านไม่นำเงินไปฝาก ก็จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เกิดการล่มสลายได้
4. ความแตกต่างทางฐานะของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน
5. ชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ส่วนมากจะจบแค่ ป.4 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก
6. ความสามัคคีปรองดอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มีสิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
7. การมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ถ้าชุมชนไหนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล ก็จะทำให้ชุมชนนั้นไม่มีความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น

8. หมู่บ้านบางแห่งของประเทศยังไม่มีโครงข่ายไฟฟ้าเข้าไปถึงหมู่บ้าน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากการที่คนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน และบางหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐบาลเท่าที่ควร ทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้องค์กรของท้องถิ่นเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คอยจะฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตัวเอง

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ กระแสนิยมของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาในประเทศไทย นั้นมีมากทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่วัยรุ่นมีค่านิยมตามแบบชาวต่างชาติ เช่นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งวัยรุ่นผู้หญิงก็จะแต่งกายแบบสายเดี่ยว ใส่กระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น รองเท้าส้นสูง และตอนนี้ที่เห็นบ่อย ๆ คือการย้อมสีผมเป็นสีต่าง ๆ และการตัดผมตามแบบนักฟุตบอล ดารา และนักร้องชื่อดัง และอีกอย่างที่เราเห็นกันมากในทางโทรทัศน์คือ มีนักร้องชาวต่างชาติเข้ามาแสดงคอนเสิร์ตในประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเงินทองของวัยรุ่นและของประชาชน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มล้มค่านิยมของไทยแบบเก่า ๆ ไปแล้ว และทางด้านสินค้าจากต่างชาติที่เข้ามาในไทยมีมากมาย เช่น เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีเนมา สินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ที่ล้นเข้ามาในประเทศ และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสต์ฟู้ดส์ เช่น ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ ไรต์ คริสต์มาส เชน เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์พวกนี้ ปีหนึ่ง ๆ ประชาชนภายในประเทศนิยมรับประทานกันมาก และมีราคาแพง ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศจำนวนหลายหมื่นบาท และไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี ดังนั้นชาวไทยควรจะไม่นำค่านิยมจากต่างชาติเข้ามาอีก ควรจะแต่งกายแบบไทย สินค้าควรซื้อสินค้าไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ต่าง ๆ อาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย และเมื่อคนไทยหันมานิยมของไทย ก็จะทำให้ประเทศไทยมีความเจริญและจะทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

2. บริบทระดับท้องถิ่น

การประเมินบริบทของหมู่บ้านไร่ จะประเมินได้ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดอน

บ้านดอนก่อตั้งเมื่อประมาณ 100 ปี หรือประมาณ พ.ศ. 2445 ชนกลุ่มแรกที่มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านดอนเป็นกลุ่มชนบ้านกุดเวียงและบ้านโนนคำ เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของบ้านดอนเป็นบริเวณที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึงในฤดูน้ำหลากสามารถทำการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปีและพื้นที่บ้านดอน

เป็นบริเวณที่มีแหล่งอาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์ได้ตลอดทั้งปี ดังนั้นกลุ่มชนบ้านกุดเวียนและบ้านโนนคำจึงมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านดอนเพื่อใช้ในการเลี้ยงสัตว์

2.2 สภาพปัจจุบัน

1. ลักษณะประชากร

บ้านดอนมี 112 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 559 คน และกลุ่มอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 18 – 50 ปี ดังจะแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)
1. เพศ	
- ชาย	278
- หญิง	281
2. อายุ	
1 วัน – 3 ปีเต็ม	14
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	25
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	24
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	20
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	14
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	141
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	20
60 ปี 1 วันขึ้นไป	21
3. การศึกษา	
3.1 สมาชิกไปศึกษานอกหมู่บ้าน	107
- ระดับประถมศึกษา	35
- ระดับมัธยมศึกษา	64
- สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	2

2. แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ในบ้านไร่มีคลองน้ำอยู่ 1 แห่ง คือ ลำห้วยไผ่ ซึ่งสามารถใช้น้ำได้ตลอดทั้งปี ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องใช้น้ำในคลองเพื่อการเกษตร

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านหนองแก	ตำบลโนนคำ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านกุดเวียน	ตำบลบึงชีเหล็ก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านโคกมะกอก	ตำบลบึงชีเหล็ก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านโนนคำ	ตำบลโนนคำ

2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

รายได้ของบ้านดอน ส่วนใหญ่จะมาจากการเกษตร ดังจะแสดงในตาราง 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงเศรษฐกิจของบ้านดอน

ด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ผลผลิตที่ได้ทั้งหมู่บ้าน (บาท/ปี)
1. พื้นที่ทำการเกษตร	370.2 ไร่	-
- ที่นา	317 ไร่	-
- ที่สวน	6 ไร่	-
2. ผลผลิตที่ได้		
- ทำนา	123.9 เกวียน	-
- ทำสวน	2 ครอบครั้ว	583,000
- เลี้ยงสัตว์	15 ครอบครั้ว	20,000
3. รายได้ของประชาชน/ ปี		
- 1,000 – 5,000 บาท	8 ครอบครั้ว	-
- 5,001 – 10,000 บาท	27 ครอบครั้ว	-
- 10,001 – 20,000 บาท	46 ครอบครั้ว	-
- 20,001 – 30,000 บาท	18 ครอบครั้ว	-
- 30,001 – 50,000 บาท	9 ครอบครั้ว	-
- 50,001 – 100,000 บาท	4 ครอบครั้ว	-

2.4 ด้านวัฒนธรรม

1. วัด บ้านดอนมีวัดอยู่ 1 แห่ง ชื่อว่า วัดป่าบ้านดอน มีพระ 4 รูป และมีพระอาจารย์สิริ เป็นเจ้าอาวาส

2. ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาโคราช

3. งานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาดังนี้

เดือนมกราคม ประเพณี วันขึ้นปีใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ ประเพณี เทศน์มหาชาติ

เดือนเมษายน ประเพณี สงกรานต์งานทำบุญศาลกลางบ้าน

เดือนกรกฎาคม ประเพณี เข้าพรรษา

เดือนกันยายน ประเพณี ทำบุญข้าวสารท

เดือนตุลาคม ประเพณี ออกพรรษา

เดือนพฤศจิกายน ประเพณี ลอยกระทง

เดือนธันวาคม ประเพณี เรียกขวัญข้าว

2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ มีดังนี้

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ดังจะแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

เศรษฐกิจและอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ดอกเบี้ย (ร้อยละ) บาทต่อปี	รวมเงิน (ทั้ง ปี)
1. พื้นที่ทำกินที่เป็นของ ตนเอง			
- 1 – 5 ไร่	20	-	-
- 6 – 10 ไร่	42	-	-
- 11 – 12 ไร่	30	-	-
- 12 – 50 ไร่	20	-	-
- 50 ไร่ขึ้นไป	1	-	-
2.การประกอบอาชีพ			
- ทำนา	112		
- ทำสวน	112	-	-
- ค้าขาย	4	-	-
- รับจ้าง	50	-	-
- ข้าราชการ	3	-	-
3.การเป็นหนี้สินของรัฐ และนายทุนนอกกระบบ			
- สถาบันของรัฐ	70	6	3,500,000
- นายทุนนอกกระบบ	30	10	500,000

2. การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านดอน จะแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านดอน

กลุ่ม	ตั้งขึ้น พ.ศ.
1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2541
2. กลุ่มเลี้ยงไก่	2542
3. กลุ่มกองทุนปืย	2543
4. กลุ่มเกษตรแปรรูปอาหาร	2544

3. การสาธารณูปโภคและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

1. รถยนต์	10	คัน
2. มอเตอร์ไซด์	65	เครื่อง
3. รถไถนาเดินตาม	25	คัน
4. ตู้เย็น	79	เครื่อง
5. พัดลม	120	เครื่อง
6. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	112	เครื่อง
7. ทีวีสี	110	เครื่อง
8. ทีวีขาวดำ	2	เครื่อง
9. โทรศัพท	10	เครื่อง
10. หอกระจายข่าว	1	แห่ง
11. มีไฟฟ้าใช้	112	ครัวเรือน
12. ภาชนะเก็บน้ำฝน	112	ครัวเรือน
13. ส้วมที่ถูกหลักสุขาภิบาล	100	ครัวเรือน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม สามารถประเมินได้ 2 ระบบ คือ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาล โดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกู้ยืมนำไปลงทุนตามประเภทของการประกอบอาชีพ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีคณะกรรมการในหมู่บ้านบริหารกันเองและกองทุนนี้เป็นกองทุนที่ดี เพราะได้เป็นเงินทุนให้ประชาชนได้กู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ และเงินทุนนอกระบบ ต่อไปในอนาคต อาจจะเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

3. การสาธารณูปโภคและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

1. รถยนต์	10	คัน
2. มอเตอร์ไซด์	65	เครื่อง
3. รถไถนาเดินตาม	25	คัน
4. ตู้เย็น	79	เครื่อง
5. พัดลม	120	เครื่อง
6. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	112	เครื่อง
7. ทีวีสี	110	เครื่อง
8. ทีวีขาวดำ	2	เครื่อง
9. โทรศัพท์	10	เครื่อง
10. หอกระจายข่าว	1	แห่ง
11. มีไฟฟ้าใช้	112	ครัวเรือน
12. ภาชนะเก็บน้ำฝน	112	ครัวเรือน
13. ส้วมที่ถูกต้องหลักสุขาภิบาล	100	ครัวเรือน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม สามารถประเมินได้ 2 ระบบ คือ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาล โดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกู้ยืมนำไปลงทุนตามประเภทของการประกอบอาชีพ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีคณะกรรมการในหมู่บ้านบริหารกันเองและกองทุนนี้เป็นกองทุนที่ดี เพราะได้เป็นเงินทุนให้ประชาชนได้กู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ และเงินทุนนอกระบบ ต่อไปในอนาคต อาจจะเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2544 และได้แบ่งประเภทการกู้ยืม คือ กู้ยืมเพื่อไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้านค้า บริการ ทั้งหมดมี 97 ราย เป็นเงิน 1,000,000 บาท และมีสมาชิกทั้งหมด 133 รายกู้ 97 ราย เหลือเงินในบัญชี 1,800 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ในบ้านดอนมีคณะกรรมการ 9 คน ชาย 5 คน หญิง 4 คน ซึ่งจะมีประธานฯ รองประธานฯ เลขานุการ เหรัญญิก กรรมการฝ่ายสินเชื่อ กรรมการฝ่ายตรวจสอบ และกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนต่อไป

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินยังไม่มีชำระคืน เพราะยังไม่ถึงกำหนดระยะการคืนเงินกู้

5) ผู้สมัครขอกู้ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการเมื่อคณะกรรมการอนุมัติ ต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักประกันเงินกู้ ผู้กู้แต่ละรายกู้ได้ 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 20,000 บาท ถ้ารายได้กู้เกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด และต้องใช้หลักทรัพย์และบุคคลค้ำประกัน และต้องชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน โดยคณะกรรมการทุกคนได้มีการประชุมและพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ร่วมกันโดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ ผู้กู้ต้องเขียนโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด และคุ้มค่าต่อการลงทุน พิจารณาถึงอุปนิสัยและความสามารถของผู้กู้ที่จะชำระเงินคืน การมีบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกัน เมื่อพิจารณาแล้วก็จะบอกให้ผู้กู้ทราบในภายหลัง

2) การรับชำระหนี้ ในการชำระคืนเงิน จะกำหนดชำระคืนภายใน 1 ปี ทั้งต้นและดอกเบี้ย สมาชิกผู้กู้ต้องชำระคืนเงินครั้งแรกในเดือนกันยายน 2545 ซึ่งเป็นระยะเวลาการกู้ยืมเงินครบหนึ่งปีพอดี

3) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน สมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม กรรมการที่รับผิดชอบทำบัญชีคือ เหรัญญิก มีความเข้าใจและทำบัญชีได้อยู่ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนบัญชี 6 เล่ม ยังไม่ค่อยเข้าใจมากนักเพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน

4) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษาเข้าไปประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของบ้านดอน ส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

1.1 จำนวนผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 97 คน ซึ่งในงวดแรกมีผู้กู้ 97 ราย

1.2 ยอดเงินให้กู้ เงินกองทุนที่ให้กู้ไปแล้วจำนวน 1,000,000 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 จำนวนผู้ที่ได้ ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ทุกคน เพราะบ้านดอนมีจำนวนประชากรน้อย จึงรู้จักอุปนิสัยกันดี แต่คณะกรรมการจะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการที่ยื่นกู้ของแต่ละบุคคล

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน ปัจจุบันเงินสะสมของหมู่บ้านมีจำนวน 6,000 บาท

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ ผู้ที่กู้เงินไปเลี้ยงสัตว์ และเพิ่มการลงทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนผู้ที่กู้ไปค้าขาย นำไปซื้อสินค้าเข้าร้านเพิ่ม และนำผักไปขายได้หลายชนิดขึ้น

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง บ้านดอนเป็นหมู่บ้านเล็กจึงมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และยังมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาช่วยเหลือ ชาวบ้านจึงร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น เพื่อให้หมู่บ้านมีศักยภาพ ความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน เพราะทางหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะมีการนัดการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปรึกษาหารือ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ตลาดส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะเป็นทั้งตลาดที่ซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ผักต่าง ๆ และเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตของหมู่บ้าน

3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทได้จัดสรรให้ชาวบ้านได้กู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คณะกรรมการในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง โดยทำให้มีจำนวนเงินเพิ่มขึ้นกว่าเงินที่รัฐจัดสรรให้ และบริหารให้เกิดประโยชน์และยุติธรรมมากที่สุด เมื่อมีการจัดการบริหารที่ดี เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินการของผู้ดูแลราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินการของผู้ดูแลรายพบว่า

1) ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว ผู้ดูแลมีการศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 ป.6 ม.3 และม.6 มีความสามารถและชำนาญในเรื่องการทำเกษตรกรรม เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาทำไร่และทำมานานแล้ว

2) ทรัพย์สินของผู้ดูแลและครอบครัว ทรัพย์สินของผู้ดูแลที่มีอยู่จะเป็นพื้นที่ทำกิน ได้แก่ พื้นที่นา ไร่ ซึ่งมีตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ผู้ดูแลบางรายก็จะมีรถยนต์รถมอเตอร์ไซด์ และรถไถนาเดินตาม

3) หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล หนี้สินของผู้ดูแลส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 3,500,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 6 บาท/ปี

4) หนี้กองทุนนอกระบบ ผู้ดูแลที่เป็นหนี้กองทุนนอกระบบมี 30 ราย จำนวน 500,000 บาท โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาท/เดือน

5) อาชีพหลักของผู้ดูแล ผู้ดูแลเงินกองทุนทั้งหมดประกอบอาชีพการเกษตรคือทำนา ทำไร่สวน

6) รายได้ครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการทำนาทำไร่

7) ประสบการณ์ในการดำเนินการ ผู้ดูแลส่วนใหญ่จะไปลงทุนทำไร่ทำนาซึ่งเป็นอาชีพที่ทำกันทั้งหมู่บ้านและทำมาเป็นเวลานานแล้ว จึงมีประสบการณ์และความชำนาญมาก

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินการของผู้ดูแลราย พบว่า

1) เงินที่กู้มาได้ นำไปลงทุนในการทำไร่ทำนา ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์

2) เงินอื่น ๆ เงินที่ผู้กู้ได้กู้ยืมจากกองทุนไปลงทุนไม่พอ ก็ต้องหาเงินจากส่วนอื่นมาช่วยเหลือ ได้แก่ เงินส่วนตัว หรือเงินกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบหรือเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)

3) นักศึกษาผ่านงาน การที่นักศึกษาจะผ่านงานได้ ต้องเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่กำหนด และทำรายงานในรูปของ "สารนิพนธ์" ให้กับรัฐบาล

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1) การทำกิจการถูกวิธี ผู้กู้ได้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการมาเป็นเวลานาน และได้ทำมาตลอดจนถึงปัจจุบัน และได้มีเทคนิควิธีทำในบางขั้นตอนให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2) การหาตลาดที่ดี ตลาดส่งผลผลิตที่ดี ควรมีการประกันราคาสินค้า เพื่อให้ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมไม่ขาดทุน และสินค้าต้องมีคุณภาพ

3) การหาวัตถุดิบที่ดี วัตถุดิบที่ดีควรมีการรับรองคุณภาพ ไม่มีการปนเปื้อนของของเสีย

4) การทำบัญชี ผู้กู้มีการทำบัญชีไว้แบบง่าย คือ มีบัญชีรายรับ - รายจ่าย เพื่อให้ทราบถึงจำนวนเงินในการลงทุนแต่ละครั้ง

5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียนโครงการกู้ยืมเงินจริง เพราะมีหลักฐานการลงทุน มีผลผลิตที่นำไปขายได้เป็นเงินแล้ว เช่น การทำนา ถ้าไร่ที่ได้จากการขายผลผลิต จะได้ 2,000 บาท/ไร่ และ 1 ปี สามารถทำได้ 1 ครั้ง และผู้กู้แต่ละรายทำไม่ต่ำกว่า 3 ไร่ ผู้ที่เลี้ยงวัว เลี้ยงประมาณ 8 - 9 เดือนก็สามารถขายได้ ถ้าไร่ที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อเข้ามา ผู้ที่ค้าขาย ถ้าไรที่ขายได้ในแต่ละวันไม่ต่ำกว่า 500 บาท และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงิน (ระยะเวลาคืนเงินคือเดือนกันยายน 2544) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงระยะเวลาคืนเงินแล้ว คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) มีดังนี้

รายได้เป็นเงิน การทำสวน ทำนา ทำไร่ 1 ปี จะทำได้ 1 ครั้ง ผลผลิตที่ได้แต่ละครั้ง เมื่อคิดเป็นกำไรจะได้ประมาณ 2,000 บาท/ไร่ กลุ่มค้าขายจะมีรายได้ทุกวัน จะได้กำไรไม่ต่ำกว่า 500 บาท/วัน

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ได้กำไรในการขายผลผลิตทางการเกษตร ค้าขายและบริการ

3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) มีดังนี้

3.1 ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง เมื่อนำเงินไปลงทุนมีผลผลิต มีรายได้ ก็นำเงินส่วนหนึ่งมาลงทุนต่อในครั้งต่อไป และเงินอีกส่วนหนึ่งนำมาใช้สอยหรือเก็บออมเพื่อเป็นทุนสะสมต่อไป

3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ถ้าผู้กู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ รายได้ดี และมีเงินออม คาดว่าในอนาคตกิจการของผู้กู้ต้องมีความเข้มแข็งและมั่นคง

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนทำงานในโรงงานได้เงินเดือนดี และบางคนได้งานที่มั่นคง จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่นั่นเลย เหตุนี้จึงทำให้ไม่กลับคืนสู่ท้องถิ่น

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ทำให้รู้ถึงวิธีการทำนาทำไร่

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพเกษตรกรและค้าขายในหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพเกษตรกร สามารถแบ่งได้เป็น

1.1 ทำไร่ทำนา 1 ปี สามารถปลูกได้ 1 ครั้ง และแต่ละครั้งสามารถทำกำไรได้ 2,000 บาท/ไร่ .

1.2 เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัวเนื้อ ผู้กู้ได้ซื้อวัวมาช่วงอายุ 2 – 3 เดือนในราคาประมาณ 8,000 – 10,000 บาทและเลี้ยงต่อไปอีกประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถนำไปขายได้ ราคาวัวที่ขายได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนเลี้ยงวัว จึงมีความสามารถชำระเงินกู้ได้

2. อาชีพค้าขาย มีทั้งขายของชำ และอาหารสด เงินที่กู้ไปก็นำไปซื้อสินค้ามาขายที่ร้านเพิ่มขึ้นและซื้อผักไปขายที่ตลาดหลายชนิดขึ้น ราคาผักที่ขายได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา

ถ้าวันไหนขายหมดก็ได้กำไรมากแต่ถ้าวันไหนขายไม่หมด ก็ได้กำไรน้อย และผักที่เหลือก็สามารถนำไปขายในวันต่อไปได้ ดังนั้น ภายใน 1 ปี ผู้กู้จึงมีความสามารถในการชำระเงินคืนกองทุนได้

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้านมาก ทั้งเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และผลที่ได้อีกทางหนึ่งคือ ได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ชุมชนและนักศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลคือ การมีนโยบายที่กระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป้าหมายของโครงการคือ ชุมชน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป้าหมายของโครงการคือ บัณฑิตที่ว่างงาน หน่วยงานราชการ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับนักศึกษาให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุมชนได้มีเครือข่าย การเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทั้งในชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ นักศึกษา มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถาบันการศึกษา และศึกษาในชุมชนที่ตนปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน และที่สำคัญคือ ให้บัณฑิตที่ว่างงานได้มีงานทำ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนอีกทางหนึ่ง

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการของบ้านดอน หมู่ที่ 10 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสองแคว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน เช่น การเขียนโครงการกู้เงิน ข้อตกลงการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการและคำตอบแทนในการบริหารงานไม่คุ้มค่า

1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ชาวบ้านมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการสมัครเป็นสมาชิก การกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำ หน่วยงานราชการช่วยเหลือในด้านข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และการหาตลาด เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และที่สำคัญ ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน

2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน สามารถแบ่งได้เป็น

- 2.1 คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย
- 2.2 การมีวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งรวมจิตใจและรวมคนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
- 2.3 ขบวนการประชาสังคม สิ่งที่จะช่วยพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ให้ดีขึ้นและรวมชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 2.4 ความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 2.5 ความซื่อสัตย์ของชุมชน
- 2.6 ผู้นำที่มีความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ในการปกครองชาวบ้าน
- 2.7 การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงการมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี
- 2.8 ประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในความสำเร็จ
- 2.9 การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนบ้านดอนได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสมาชิกผู้กู้เงินได้นำไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้นั้น ได้นำไปลงทุนอย่างต่อเนื่อง และมีเงินเหลือเก็บออม มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชาวบ้านยังได้มีการตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตรแปรรูปอาหาร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเลี้ยงไก่และกลุ่มกองทุนปื๊ย และยังได้มีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง หน่วยงานราชการของอำเภอ และกลุ่มต่าง ๆ ในเรื่องของการประกอบอาชีพ การตลาด สุขภาพอนามัย สมาชิกในหมู่บ้าน มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเองเสมอ สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของกองทุนบ้านดอน หมู่ที่ 10 ตำบลบึงชีเหล็ก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

สรุปผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1 บ้านดอนมีกระบวนการพึ่งพาตนเองโดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 1.2 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันกับสังคมและยกระดับมาตรฐานของหมู่บ้าน
- 1.3 บ้านดอนมีความสามารถบริหารในการจัดการกองทุน

2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนบ้านดอน ได้มีวิธีดำเนินการดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ จะได้จากการสำรวจ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูลบร.1 – บร.12 จากจำนวน 32 ครัวเรือน
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

2.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่สามารถหาค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ การใช้ระดับข้อมูลช่วงอัตรา ซึ่งจะใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ร้อยละ เป็นต้น
2. วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ และ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

3. ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้พบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยบ้านดอนได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2544 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการกันเอง ผู้ที่ขอกู้เงินต้องเป็นสมาชิกกองทุนและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ โดยวงเงินกู้ 10,000 บาทแต่ไม่เกิน 20,000 บาท และต้องทำสัญญาและหลักประกันเงินกู้ ในการชำระคืนเงินต้องคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการทุกคนต้องประชุม พิจารณาร่วมกัน โดยดูจากโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด อุปนิสัย และความสามารถในการชำระคืนเงินคืนของผู้กู้ ผู้กู้ที่ยืมเงินไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพทำนาทำไร่ บางรายนำไปเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะศึกษาจากผู้ที่เคยเลี้ยงมาก่อนและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ ตลาดส่งผลผลิตจะมีตลาดสี่คิ้วและตลาดสูงเนิน ในการทำบัญชี เหม่บุญถูกเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่กรรมการมีความเข้าใจและทำบัญชีได้ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนอีก 6 เล่มยังไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุน ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน และนักศึกษาที่ประจำหมู่บ้านมีหน้าที่ศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ประสบการณ์ของชาวบ้าน และส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ปัจจุบันมีผู้กู้ทั้งหมด 97 ราย เป็นเงิน 1,000,000 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติทุกคน แต่จะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการ และผู้กู้ที่ทำไร่นาจะนำเงินไปขยายการลงทุนและซื้อเมล็ดพันธุ์เพิ่ม ส่วนผู้กู้ที่ค้าขายจะนำไปซื้อสินค้าเข้าร้านเพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีผลทำให้บ้านไร่มีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการตลาดมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง เพราะชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น

เกิดประโยชน์มากที่สุดและช่วยกันทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็อาจทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า อาชีพหลักของผู้กู้คือ การทำนาทำไร่ รายได้ของครอบครัวมาจากการทำนาทำไร่ การศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 – ม.6 มีประสบการณ์ในการดำเนินการมาก เพราะทำมานาน จึงมีความชำนาญ ทรัพย์สินของผู้กู้ ก็จะมีพื้นที่นา ตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งรวมเป็นเงิน 3,500,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาท/ปี และมี 30 รายเป็นหนี้รายทุนนอกระบบ เป็นเงิน 500,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาท/เดือน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า เงินที่กู้ยืม นำไปลงทุนทำไร่ทำนา ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ถ้าเงินไม่พอก็จะใช้เงินส่วนตัวหรือกู้ยืมรายทุนนอกระบบมาเพิ่ม

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริง เพราะมีผลผลิตที่นำไปขายได้เงินมาแล้ว เช่น ถ้าไร่ที่ได้จากการขายผลผลิต จะได้ 2,000 บาท/ไร่ และ 1 ปี สามารถทำได้ 1 ครั้ง และผู้กู้แต่ละรายทำไม่ต่ำกว่า 3 ไร่ ผู้ที่เลี้ยงวัว เลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถขายได้ ถ้าไร่ที่ได้ประมาณ 1 ไร่ของราคาที่ซื้อมา ผู้ที่ค้าขาย ถ้าที่ขายได้ในแต่ละวันไม่ต่ำกว่า 500 บาท และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงิน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาคืนเงินกู้ คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า รายได้ของผู้กู้ที่ทำนาทำไร่จะได้รับการนำผลผลิตไปขาย ถ้าไร่ได้ 2,000 บาท/ไร่ กลุ่มค้าขาย จะมีรายได้ทุกวัน ถ้าไร่ไม่ต่ำกว่า 500 บาท/วัน

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า ผู้กู้ได้มีการขยายกิจการโดยเพิ่มจำนวนไร่ เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น และผู้ค้าขายได้นำไปซื้อสินค้าเข้าร้าน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคง แต่อย่างไรก็ตามผู้กู้เงินไปลงทุนก็สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออม คาดว่าในอนาคต ผู้กู้สามารถพึ่งตนเองได้และกิจการมีความเข้มแข็งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการประเมินกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านตอน ได้แก่

1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า ปัจจัยที่เกิดจากสมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่า และปัจจัยที่สนับสนุน คือชาวบ้านสนใจและให้ความร่วมมือในการเป็นสมาชิก หน่วยงานราชการช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร และคำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนและที่สำคัญชาวบ้านมีความสามัคคี

2 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน คนในหมู่บ้านตอน มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีผู้นำที่ยุติธรรม มีการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงทำให้กองทุนบ้านตอนมีการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้น

3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน กองทุนบ้านตอนมีการตั้งคณะกรรมการกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกให้ความร่วมมือและได้มีการตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มแปรรูปอาหาร และกลุ่มกองทุนปุย และยังได้มีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียงและหน่วยงานราชการ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการที่ลงทุนไป

2. ควรให้ผู้กู้เงินกองทุนที่นำไปลงทุนทำการเกษตร ใช้วิธีการทำเกษตรแบบธรรมชาติ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน

3. เนื่องจากระยะเวลาการศึกษาน้อย จึงไม่สามารถสรุปผลของการบริหารจัดการกองทุนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน

บรรณานุกรม

หนังสือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

หนังสือ ชุมวิชาการวิจัยชุมชน (Community Research study) ,2545 กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท เอส.อาร์.พรินต์จี้ แมสโปรดักส์จำกัด

หนังสือ ชุมวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา . 2545. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทศน์ทองการพิมพ์

หนังสือ คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เอกสารระเบียบการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านคอน หมู่ 10 ตำบลบึงขี้เหล็ก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

เอกสาร แบบรายงาน บร.1- บร.12.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายวัฒนชัย ช่างสูงเนิน

วัน เดือน ปีเกิด 28 สิงหาคม พ.ศ.2521

วุฒิการศึกษา

วุฒิ

ปริญญาตรี

ชื่อสถาบัน

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

ปีที่สำเร็จการศึกษา

พ.ศ. 2544

ทุนการศึกษา (ที่ได้รับในระหว่างการศึกษา)

